

Els reptes de la literatura digital. Com llegirem en el futur? (Article publicat al setmanari digital LlaborCultural.cat)

Publicat per [Laura Basagaña i Villa](#) [1] el 17/02/2016 - 17:53 | Última modificació: 08/10/2018 - 08:23

El paradigma comunicatiu i la perpetuació de coneixement i difusió artística i literària canvien i es transformen constantment. Ara bé, el pas de la literatura impresa a la literatura digital genera diversos debats sobre les seves bondats i problemàtiques: hi ha reptes, hi ha obstacles, hi ha pors, trobem prejudicis. “Canvien els formats, els suports, però el coneixement i l’art -el contingut- no se n’ha de ressentir”, afirma una de les comissàries de l’exposició “Paraules pixelades” que aquests dies es pot veure a l’Arts Santa Mònica de Barcelona, la Dra. Laura Borràs, Directora de la Institució de les Lletres Catalanes i del Grup de Recerca Hermeneia, especialitzat en literatura digital. La setmana passada Borràs va fer una conferència per parlar dels llibres del futur i va guiar una visita a través de l’exposició “Paraules pixelades”, comissariada per Giovanna di Rosario i la mateixa Laura Borràs.

Al llarg del tombant de segle hem viscut una revolució comunicativa i diversos canvis en la forma que tenim de transmetre informació i coneixement. El segle XXI ens ha conduït cap a l’era de l’abundància de canals comunicatius instantanis (xarxes socials, publicacions en línia), la fragmentació de la lectura (que es veu contínuament interrompuda pels avisos de canals microinformatius com ara Twitter) i cap a un accés ingent de llibres. La pregunta que caldria fer-nos és: com han canviat els nostres hàbits de lectura i com ens afecta aquest nou context? Laura Borràs, a través de la seva conferència sobre literatura digital, va reflexionar sobre la lectura del present, del passat i la dels temps futurs.

“Tot i que ara tenim la sensació que les editorials publiquen molt, massa, i que no podem arribar a digerir tots els llibres que s’acaben publicant, ja a l’Edat Mitjana, alguns monjos havien considerat que la impremta era amenaçadora perquè estava propiciant que es publicués una quantitat massa elevada de llibres”, explica Borràs. “Avui dia, però, els conceptes de vigència i obsolescència dels llibres tenen temps de durada més curts. Com que es publica tant, només romanen vigents els llibres que al cap del temps esdevenen clàssics”.

Laura Borràs cita José Antonio Cerdón que considera que “la idea de llibre s’està obrint i el model de lector s’està transformant”. I Borràs posa èmfasi que “en qualsevol escenari de futur que involucri canvis, podem trobar la classificació que ja va fer Umberto Eco: les visions integrades (que consideren que els canvis tecnològics i les noves formes de lectura no faran desaparèixer el contingut literari), però també les apocalíptiques (que són del parer que la literatura i la lectura entesa com l’entenem avui se’n ressentirà, d’aquests canvis)”.

Fragilitat i resistència de la literatura en format paper versus la literatura digital

Borràs considera que “la cultura de la pantalla no ha d’estar renyida amb la cultura del text, del contingut” i assenyala que en aquests termes sovint tenim prejudicis. “És menys profund llegir en una tablet que en un llibre en format paper, si el contingut del llibre és el mateix? El contingut literari podrà ser llegit en diversos formats, però la matèria primera del llibre seguirà sent el seu contingut”.

José Antonio Cordón explicava en un article que considerava la literatura en paper com una "literatura fràgil, al costat de la digitalització de continguts". Laura Borràs considera que la literatura digital "és, fins i tot, encara més fràgil que la literatura en paper; perquè la digital depèn de formats que canvien constantment -les tecnologies digitals no fan més que mutar- i exigeix un esforç constant per aprendre a rellegir aquests nous formats i els seus continguts". Borràs també cita alguns passatges de l'assaig *La lectura com a pregària*, del filòsof Joan-Carles Mèlich: "No hem de tenir por de les paradoxes ni hem de pensar únicament en categories; hem de tornar a pensar en escenes, en imatges i en relats, a través d'un pensament fragmentari i obert. Hem de llegir infidelment, com a ofici i com a ritual. Les ensenyances que transmetem com a mestres han de ser enteses com a fràgils, precàries i provisionals, ja que els canvis succeeixen molt de pressa".

Com seran els llibres del futur?

Borràs introdueix la idea d'una nova descodificació dels diferents llenguatges artístics que poblaran els llibres del futur: arts plàstiques, arts musicals, arts literàries i arts tecnològiques. "És cert que els llibres canviaran i que potser els àlbums il·lustrats d'avui -que ja inclouen literatura i il·lustracions- es convertiran en llibres amb il·lustracions amb música, on el contingut literari anirà apareixent i s'anirà integrant amb la resta d'elements artístics. O algunes novel·les podran incorporar els manuscrits inicials amb comentaris de l'autor, per poder copsar el procés creatiu d'aquella obra; i fins i tot alguns poemaris duran incorporat un annex amb les imatges i referències que cada poeta ha utilitzat per engendrar aquell poemari".

Alguns d'aquests exemples es poden trobar dins l'exposició "Paraules pixelades", que es pot veure fins al 10 d'abril a l'Arts Santa Mònica.

Una nova lògica de lectura

"La literatura digital exigeix una nova lògica de lectura. En cada obra hem d'aprendre a llegir, perquè involucra nous formats. En l'obra *Legato*, de Nicolas Clauss, que es pot consultar dins l'antologia de literatura digital del grup de recerca *Hermeneia*, el lector es converteix en coreògraf, ballarí, director d'orquestra i músic. Això implica reptes i va més enllà de la digitalització del contingut literari", explica Laura Borràs. "Precisament un dels problemes de la indústria editorial és que interpreta la literatura digital només en clau de llibre electrònic, i aquest canvi digital abraça altres conceptes i realitats, com ara la incorporació d'altres arts (música, informàtica, recursos en annexos de vídeos) i la reintegració de la imatge en el llibre, com ja succeïa als còdex de l'edat mitjana -on es transmetia coneixement i s'explicaven històries i llegendes a través d'imatges religioses que acompanyaven el text. Entrem dins noves dimensions d'escriptura i lectura, i retornem al llibre com a objecte visual carregat d'imatges i símbols en diferents capes. Avui dia, ens pensem que la lectura comença amb el text però la literatura medieval i la literatura digital ens recorden que no, que les imatges i els símbols han estat estretament vinculats a la literatura".

Borràs remarca que "el pas de la literatura en paper a la literatura digital ha estat considerat com un estat d'excepció, utilitzant els termes del filòsof Giorgio Agamben", ara bé, ella considera que aquests canvis representen "una emergència benigna, una progressió inevitable i positiva, ja que la literatura sempre ha estat deutora dels llocs que l'han acollit i, per tant, ara és deutora de l'entorn digital".

Literatura augmentada i material paratextual

La segona part de la conferència de Laura Borràs té a veure amb els continguts i obres que exposa "Paraules pixelades".

"Moltes de les obres que inclou l'exposició tenen a veure amb literatura per llegir en dispositius com l'ipad o l'ordinador i incorporen material paratextual que a través de la interacció amb el lector va fent aparèixer el text lentament. En elles experimentem la mobilitat de l'escriptura que tant va defensar Mallarmé quan inseria blanc en els seus poemes i elements tipogràfics que suggerissin el trencament i el silenci. També trobem obres audiovisuals inspirades en caligrames de Papasseit i veiem com les lletres apareixen en forma de pluja, en el poema "Il pleut" d'Apollinaire. En una altra obra, podem gaudir de la dramatització del text de "The Waste Land", de T.S. Eliot, amb veu de Virginia Woolf -que en va ser la seva editora- o podem llegir el poeta Màrius Sampere recitant els seus propis poemes a mesura que va apareixent l'obra pictòrica d'aquest autor, que combina poesia i arts plàstiques. En una altra instal·lació, hi trobem un poema interactiu de Lluís Calvo. Per acabar, una altra de les obres se centra en barrejar textos de Burroughs i els contraposa amb xats en obert de persones anònimes, en una obra d'art conceptual d'e-literatura que barreja poemes i indaga en el concepte d'extimitat -la intimitat portada a

l'exterior, compartida", resumeix Laura Borràs.

L'exposició "Paraules pixelades" reflexiona, també, sobre el concepte de plagiotropia, "l'apropiació activa i reflexiva de textos literaris i de la seva posterior transformació des d'una vessant literària o vinculada a les arts plàstiques o les arts digitals i audiovisuals", diu Borràs, que afegeix que "la literatura és un diàleg amb el passat i aquesta exposició reivindica la idea de reutilització; les paraules ens precedeixen, sempre creem recreant i l'univers digital ens permet posar en contrast diferents nivells de coneixement", conclou Borràs.

Font: Setmanari digital de lletres i vida sana "[LlavorCultural.cat](http://www.llavorcultural.cat)" [2] (article publicat el dia 16.2.2016)

Etiquetes: literatura

- [3]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2016/02/17/reptes-literatura-digital>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/basaganavl>

[2] <http://www.llavorcultural.cat>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/6469>